

διαβάζω

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ
ΓΑΛΛΙΑΣ

Λογοτεχνικά βραβεία 2002

ΠΟΙΗΣΗΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ

ΔΟΚΙΜΙΟΥ - ΜΕΛΕΤΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

ΠΡΩΤΟΕΜΦΑΝΙΖΟΜΕΝΟΥ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΥ

ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΦΗΒΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΑΛΕΞΗΣ ΖΗΡΑΣ

Τρομοκράτες, τρομολόγοι και διανοούμενοι

68 βιβλία που πρέπει να διαβάσετε

Εξήντι οκτώ τίτλοι βιβλίων επιλέχθηκαν συνολικά από τις προτάσεις και των δύο Επιτροπών Κριτικών του *διαβάζω*: οι δέκα ποιητικές συλλογές, τα έντεκα μυθιστορήματα, οι οκτώ συλλογές διηγημάτων, τα δεκατρία δοκίμια και μελέτες, τα έξι βιβλία πρωτοεμφανιζόμενων πεζογράφων, τα δεκαπέντε παιδικά και τα πέντε εφηβικά βιβλία αποτελούν έναν οδισμαφιβήτητο κατάλογο των καλύτερων λογοτεχνικών βιβλίων, ανεξαρτήτως βραβείων, που κυκλοφόρησαν το 2001.

Από το σύνολο των προτάσεων και των δύο Επιτροπών Κριτικών πρέπει να επισημανουμε για κάθε κατηγορία βραβείσεων ξεχωριστά τα εξής:

ΠΟΙΗΣΗ: Γενική διαπίστωση είναι ότι στα επτά χρόνια που το *διαβάζω* απονέμει τα λογοτεχνικά βραβεία, η ποιητική παραγωγή είναι υψηλού επιπέδου. Το γεγονός ότι το Βραβείο Ποίησης κάθε χρόνο προκύπτει με άνετες πλειοψηφίες –όπως και φέτος στον Γιάννη Βαρβέρη: *Στα ξένα*– δείχνει περίτρανα ότι η ποίηση «καλά και στοθερά κρατεί».

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ: Το ίδιο δεν μπορούμε να ισχυριστούμε για το μυθιστόρημα. Φέτος, ενώ προτάθηκαν έντεκα μυθιστορήματα από την Επιτροπή Κριτικών, κανένα απ' αυτά δεν πλειοψήφησε με αποτέλεσμα να μη δοθεί Βραβείο Μυθιστορήματος, σε αντίθεση με την περσινή χρονιά που βραβεύτηκαν δύο μυθιστορήματα ισάξια.

ΔΟΚΙΜΙΟ - ΜΕΛΕΤΗ: Το Βραβείο Μελέτης - Δοκιμίου δίνεται για πρώτη φορά φέτος. Η Επιτροπή Κριτικών, από την πανθομολογούμενη αξιολογή παραγωγή του 2001, επέλεξε να βραβεύσει τη συλλογή δοκιμίων του Γιώργου Αράπη: *Αστική εμπειρία και αστική ιδιογένεια της νεοελληνικής λογοτεχνίας*.

ΔΙΗΓΗΜΑ: Σ' αυτή την κατηγορία προκύπτει μια πολύ ενδοσφύρουσα βραβευση. Βραβεύεται το βιβλίο του Σωτήρη Δημητρίου: *Η Βραδυπορία του καλαού*. Ως εδώ τίποτα το αξιοπερίεργο. Οι ανσγνώστες όμως με καλή μνήμη θυμούνται ότι ο ίδιος διηγηματογράφος είχε βραβευτεί και πάλι το 1999 για τη συλλογή διηγημάτων *Η φλέβα του λαμού*.

Φέτος, λοιπόν, η Επιτροπή Κριτικών έκανε την «υπερβαση» της βραβεύοντας έναν ήδη βραβευμένο από το *διαβάζω* συγγραφέα.

Η διπλή αυτή βραβευση, σε μικρό σχετικά διάστημα, καταδεικνύει ότι τα κριτήρια της Επιτροπής Κριτικών δεν διαπονται από γραφειοκρατικό πνεύμα, δεν πάσχουν από στερεότυπες αγκυλώσεις.

ΠΡΩΤΟΕΜΦΑΝΙΖΟΜΕΝΟΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ: Όταν για πρώτη φορά το *διαβάζω* θέσπισε το Βραβείο Πρωτοεμφανιζόμενου Πεζογράφου, συγκρατημένες αντιρρήσεις και σκεπτικισμός εκφρόστηκαν τόσο από τα ανσγνώστικά κοινά όσο και από κάποια μέλη της Επιτροπής Κριτικών. Ο χρόνος μάς δικαίωσε. Διότι τα βραβεία σε πρωτοεμφανιζόμενους πεζογράφους εκτός του ότι δείχνουν τη δυναμική της πεζογραφίας μας στο άμεσο μέλλον

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΑΓΗΣ: Αστική εμπειρία και αστική ιθαγένεια της νεοελληνικής λογοτεχνίας (Σκοκός)

Ιεχωριστά δοκιμιακά έργα υπήρξαν τη χρονία που μας πέρασε του Παναγιώτη Μουλλά Η δέκατη μουσα. Μελέτες για την κριτική, του Γιάννη Δάλλα Κωνσταντίνος Θεοτότης. Κριτική σπουδή μιας πεζογραφικής πορείας, του Άρη Μπερλή Κριτικό δοκίμιο, της Μαρίας Μικέ Μεταρφύσεις στη νεοελληνική πεζογραφία (19ος-20ός αιώνας) και του Γιώργου Αράγη Αστική εμπειρία και αστική ιθαγένεια της νεοελληνικής λογοτεχνίας, το οποίο και προτείνω για το βραβείο δοκιμίου-Μελέτης. ΟΜ-υογράφος και εκτός πανεπιστημίου, ο Γιώργος Αράγης είναι ένας σημαντικός κριτικός. Η βαρύτητα του έργου του έγκειται στο ότι συνδυάζει γερές θεωρητικές βάσεις και μέχρι οχλοαστικότητας εμμονή στη συνεπή ανάπτυξη της συλλογιστικής του, γοημτολογική επάρκεια και μια οξεία κριτική οίσθηση ό-τι εκείνο που διαφοροποιεί το λογοτεχνικό από κάθε άλλο κείμενο είναι η αισθητική αξία του. Στην τελευταία συλλογή δοκιμίων Αστική εμπειρία και αστική ιθαγένεια της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ο Γ. Αράγης κατοπιάνεται στο αμύνημο δοκίμιο με το ε-ξαιρετικά φιλόδοξο θέμα του να προσδιορίσει πάτε,

Ξεπερνώντας το στάδιο της ωσθητείας της σε πιο προηγμένες λογοτεχνίες, η ελληνική λογοτεχνία απέκτησε το δικό της ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, απέ-κτησε δηλαδή εθνικό χαρακτήρα. Ως σημαντικό ιστορική προϋπόθεση για να κεραιφρευθεί μια λογο-τεχνία ο Γ. Αράγης θέτει το να έχει προηγουμένως αναπτυχθεί μια ανεπιρροωπευτική εθνική ζωή, το ο-ποίο στην περίπτωση της Ελλάδας, κατά την άσσή του, συνέβη στην πρώτη εκδοσεία του 20ού αιώνα. Το γεγονός ότι το ελληνικό κράτος αναγκάστηκε να γνωρίσει το μετασπλιστισμό αυτό στο πολύ μικρό χρονικό διάστημα λίγων δεκαετιών, είχε συνέπεια την αναπορξο σταθερού κοινωνικού πλαισίου και επομέ-ως την αδυναμία πολλών από τους δημιουργούς να βιώσουν την πραγματικότητα που τους περιέβαλλε.

Η Επίσθβει Κοτζιό ξεχωριστές επίσης

Παν, Μουλλάς:
Η δέκατη μουσα
Μελέτες για την κριτική
(Σκοκός)

Γιάννης Δάλλας:
Κωνσταντίνος Θεοτότης,
Κριτική σπουδή μιας
πεζογραφικής πορείας
(Σκοκός)

Άρης Μπερλής:
Κριτικό δοκίμιο (Υψίλαν)

Μαρία Μικέ:
Μεταρφύσεις στη
νεοελληνική πεζογραφία
(19ος-20ός αιώνας)
(Μεφέλη)

Γι' αυτά μέχρι το 1920 από την ελληνική ποίηση αποποιείται, κατά τον Γ. Αράπη, το «ζωτικό ιθαγενές βίωμα». Η μεγάλη τομή στην ελληνική λογοτεχνία έγινε μόνο με τους ποιητές του 1920 οι οποίοι, προεξορίσοντας του καρυωτό, εισήγαγαν στο έργο τους τη ζωή του ελληνικού άστεως και άρξισαν να κρηματοποιούν τη γλώσσα εμπειρικά κατά το πρότυπο της αστικής «αθημερικής ομιλίας». Το ειδικό, το συγκεκριμένο και το δοκιμασμένο άρξισαν, κατά την άποψη

του, να αποτελούν σταθερή ιδιαιτερία των υλικών τους, με αποτέλεσμα να γίνει η ελληνική ποίηση «εμπράγματο» και προσανατολισμένη προς το μεταβολισμό της πραγματικότητας. Με τις θέσεις αυτές, ο κριτικός προτείνει ένα καινούριο αξίωμα προσέγγισης και κατανόησης της λογοτεχνίας, το οποίο συνελάγεται τη μετάθεση της κρονολογίας κειροφύτησής της, από τις συνθήκες δεκαετιών του 1880 ή του 1930, στη δεκαετία του 1920. ▢

Μισέλ Φαίς

ΜΑΙΡΗ ΜΙΚΕ:
Μεταμορφώσεις στη νεοελληνική πεζογραφία (19ος-20ός αιώνας)
 (Κέδρας)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΑΗΣ:
Αστική εμπειρία και αστική ιθαγένεια της νεοελληνικής λογοτεχνίας
 (Σκοπός)

Από τη σθεοδί του νεοελληνικής κριτικής διεκρίνα τις συναγωγές παλαιότερων κειμένων που αποτυπώνουν ωστόσο τις τάσεις της κριτικής σκέψης. **Μάρη Θεοδοσοπούλου Μετ' έρωτος και στοργής. Κείμενα για τον Παπαδιαμάντη, Παναγιώτη Μουλλά Η δέκατη μόση. Μελέτες για την κριτική Άρη Μαιρηλή Κριτική δοκίμια** Guy (Michel) Sautier Εισοφόρος και αβου-σας. Ο προσωπικός μύθος του Παπαδιαμάντη.

Για βράβευση προκόνω εξ οδοιπέτου δυο βιβλία, μια

μελέτη και μία συναγωγή κριτικών δοκιμών. **Μαιρη Μικέ: Μεταμορφώσεις στη νεοελληνική πεζογραφία (19ος-20ός αιώνας)**, Η Μαιρη Μικέ στο τελευταίο βιβλίο της πραγματεύεται ένα κεντρικό και διακριντικό ζήτημα της λογοτεχνικής γραφής: τη μεταμόρφωση. Η συγγραφέας μάς εισάγει στο θέμα της με αρχαιοελληνικά και παλαιότερα κείμενα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Μέσο από μεσαιωνικές και ανουγεννησιακές σφολογιικές σφηνήσεις η Μ. Μικέ καταδεικνύει ότι μόνο το βάθος της μεταμορφωτικής συγκράτησης στήλη

και την αντανάκλαση του εκάστοτε πολιτιστικού στερεότυπου στο κειμενικό υλικό. Η περιθώριασή της στο «αθ' ημώς» αρχίζει από τα ιστορικά αφηγήματα για να καταλήξει στα νεωτερικό κείμενα, όπου η μεταμφίεση από εξωτερικό τέχνησμα της ηθικής μεταμορφώνεται σε δομικό χαρακτηριστικό της αφήγησης. Είναι εμφανές ότι η Μ. Μικέ δεν επιχειρεί να συνθέσει ένα λαγοτεχνικό κανόνα βασισμένο στις μεταμφιεστικές στρατηγικές. Ίσως της είναι να δημιουργήσει μια σειρά από συμβολιστικά παραδείγματα, όπου η μεταμφιεστική στρατηγική ανοίγει το δρόμο για ευρύτερες πολιτικές ή αισθητικές αναγωγές.

Διασταυρώνοντας το φιλέρενο πάθος με το πάθος της ανάνηψης, με γλώσσα ελκυστική, μακριά από θεωρητικές δεσμεύσεις ή ευκοιλίες, συνθέοντας τις ποικίλες μοσκαρεμένες αναποραστώσεις της λαγοτεχνικής γραφής, προσβάλλει - τουλάχιστον όσον αφορά το νεοελληνικό κείμενο - σε ερεθιστικές πολιτικές προσεγγίσεις.

Γιώργος Αράγης: Αστική εμπειρία και αστική ιδιγένεια

της νεοελληνικής λαγοτεχνίας. Συνδυάζοντας την κοινωνιολογία, την ιστορία και τη θεωρία της λαγοτεχνίας ο Γιώργος Αράγης συνθέτει στο κριτικό του δοκίμιο την αστική εμπειρία και αστική ιδιγένεια της νεοελληνικής λαγοτεχνίας.

Οριζώντας ως σπορά της σημαντικής αυτής γραμματολογικής τομής το 1920, όπου προεξάρκοντος του Καρυωτώδη οι αξίες της υπαίθρου υποχωρούν και βγαίνουν στο προσκήνιο αστικές συμπεριφορές, στην πεζογραφία η «αστικοποίηση» έχει αρκίσει κωρύτερα, με κορυφαία παραδείγματα τον Ποποδαμόντη, τον Βιζυινό και τον Ροϊδη.

Με αυτό το ερμηνευτικό σήμα ο Γ. Αράγης μεταθέτει ως χρονολογία κερφάφησης της νεοελληνικής λαγοτεχνίας μεταξύ των δύο κομβικών σημείων 1880 και 1930 το 1920.

Τεκμηρίωση και νηφαιλιότητα στο επίπεδο των επιχειρημάτων και γλωσσούριση στο επίπεδο της έκφρασης αναδεικνύουν την κριτική εργασία του Γ. Αράγης καθιερώνοντας τον ως μια ξεχωριστή θεωρητική φωνή. ☐

Ο Μισέλ Φοίς ξεκωρίζει σπύρις

Μίση Βιδοποπουλάου:
Μετ' εμπειρίας και ιστορίας.
Κείμενα για τον
Ποποδαμόντη (Μιφίλη)

Παι. Μουλλάς:
Η δέκατη μέρα.
Μιλώντας για την κριτική
(Εκκόλες)

Τζακ Μπαρλός:
Κριτική δοκίμιο
(Υφύλιαν)

Guy (Michel) Soulier:
Ερωτήριος και αβυσσος.
Ο προσωπικός μύθος
του Ποποδαμόντη (Ογρε)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΑΓΗΣ:

Αστική εμπειρία και αστική ιθαγένεια της νεοελληνικής λογοτεχνίας

(Συνοψές)

Από τα δοκιμιακά έργα του 2001 ξεκινάει το βιβλίο: Γιάννης Δάλλας Κωνσταντίνος Θεοτόκης. Κριτική σπουδή μιας πεζογραφικής παράσης, Μπαίρη Μπαζ Μεταμορφώσεις στη νεοελληνική πεζογραφία (19ος-20ος αιώνας), Παναγιώτης Μουλλάς Η άδεια της Μούσα. Μελέτες για την κριτική Άρης Μπαρής Κριτικό δοκίμιο.

Για το βραβείο Δοκίμιου-Μελέτης προτείνω το βιβλίο του Γιώργου Αραγής **Αστική εμπειρία και αστική ιθαγένεια της νεοελληνικής λογοτεχνίας**.

Πότε αρχίζει οντως η νεότερη ελληνική λογοτεχνία. Αυτό είναι το κρίσιμο ερώτημα το οποίο θέτει ο Γιώργος Αραγής στη συλλογή κριτικών δοκιμίων του Αστική εμπειρία και αστική ιθαγένεια της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Ερώτημα στο οποίο απαντά διεξοδικά και τεκμηριωμένα, με επικεφαλμένα ανέλιχμένα τόσο από την κοινωνιολογία και την ιστορία όσο και από την κριτική και τη θεωρία της λογοτεχνίας. Ο Γ. Αραγής πιστεύει ότι η ελληνική λογοτεχνία κάνει τη μεγάλη τσάμ της το 1920 – όταν για πρώτη φορά επιβαρύνεται καθ' ολοκληρίαν στο κοινωνικό περιβάλλον της ο αστικός τρόπος ζωής, που βάζει οριστικά στα περιθώρια την ύπαρξή και τις ιδεολογικές ή ηθικές της αξίες. Οι ποιητές του μεσοπολέμου αποβόλθουν από το λόγο τους τα αφηρημένα αιτήματα, τις ιδεοκρατικές πεποιθήσεις και το βάρος της παλιής παράδοσης, για να

αποφούν στην άμεση, καθημερινή πραγματικότητα, από την οποία και αντλούν με επιμονή τα θέματα και τη γλώσσα τους. Ως προς την πεζογραφία, ο Γ. Αραγής αποδέχεται ότι η στροφή προς την πραγματικότητα ξεκινάει από το 19ο αιώνα που Ροβή, του Βιζυηνού και του Παπαδιαμάντη προσελαρώνονται, για να εμφανιστεί με μια διάθεση υποταγμένης στη διάρκεια της δεκαετίας του '30, θέλνει, όμως, με εύλογο τρόπο πως οι αρχικές κατακτήσεις της επανακάμπτουν και εξελίσσονται με εντυπωσιακή σταθερότητα (παράγοντας διά γυμνού οφθαλμού οπταθίσματα) στη μεταπολεμική περίοδο. Δεν είναι εύκολο να διεξέλθει κανείς έναν τέτοιο ογκο υλικού σε μερικές σελίδες και να βγει όχι μόνο αλύβητος από την προσπάθειά του αλλά και με σαφώς ενισχυμένη και προωθημένη την κριτική του σκέψη. Και αυτό ακριβώς είναι που πετυχαίνει χωρίς την παραμικρή δυσκολία στο βιβλίο του ο Γ. Αραγής, διεκδικώντας δικαίως μια όπως ξεκινάει θέση μεταξύ των αληθινών κριτικών. □

Ο Βαγγέλης Χατζηβοσθαίσιου ξεχωρίζει επίσης

Γιάννης Δάλλας:
Κωνσταντίνος Θεοτόκης.
Κριτική σπουδή μιας
πεζογραφικής παράσης
(Συνοψές)

Μπαίρη Μπαζ:
Μεταμορφώσεις στη
νεοελληνική πεζογραφία
(19ος-20ός αιώνας)
(Συνοψές)

Παύλ Μουλλάς:
Η άδεια της Μούσα. Μελέτες
για την κριτική (Συνοψές)

Άρης Μπαρής:
Κριτικό δοκίμιο
(Υπόψη)